

Bijlage VWO
2016

tijdvak 1

Turks

Tekstboekje

Antik Çağ Mozaiklerinde Matematik

Mersin Aydınık Ortaokulu Proje Öğrencileri, Proje Danışman Öğretmeni Turhan Bulut başkanlığında ilginç bir araştırma konusu belirleyerek Antik Çağ mozaiklerinde matematiğin izini sürdürdüler.

1 Projenin amacının, geometrinin çokgenler konusu ile ilgili özgün bir araştırma yapmak ve ulaşılan sonuçları sergileyerek paylaşmak olduğunu belirten Bulut, proje fikrinin ortaya çıkışıyla ilgili olarak: "Ağaç yaşken eğilir; çocuklara arkeolojiyi sevdirmeyi ve okulumuzda arkeoloji ile ilgili farkındalık oluşturmayı istedik. Böylece, tarihimizi koruma güdüsünü kazanmalarını ve ileriki dönemlerinde akademik anlamda çalışmalar yapmaları için onları özendirmeyi amaçladık. Bu yaşlarda çalışmalarını yayınlama fırsatı bulabilirlerse, bu arzumuzda bir adım daha yaklaşmış olacağız. Böylelikle onlar, tüm öğrencilerimiz için iyi bir örnek olabilirler." açıklamasında bulundu.

2 Daha sonra Turhan Bulut şöyle devam etti: "Projenin kararlaştırılması aşamasında beyin fırtınası ve tartışmalar yaparak, düşünce ve görüşlerimizi paylaştık. Böylece projenin ana fikri ortaya çıktı. Proje bankası, ilgili proje katalogları ve internet arama motorları üzerinden yaptığımız araştırmalarda, projemize benzer bir çalışmaya rastlamadık. Dolayısıyla bu fikir üzerinde karar kılarak planlamasını yaptık. Veri toplama aşamasında gözlem tekniği kullanmanın yanı sıra, ilçemizde yürütülen mozaik kazılarında çalışan kazı ekibiyle görüşerek bilgi aldık. Yakın çevredeki müzeleri ve kazı bölgelerini gezerek resimler çektik. Ulaşımı güç bölgelerdeki mozaikleri ise internet ve kataloglardan tespit ederek çalışmalarımızı sürdürdük. Mozaiklerdeki kodlamaları daha iyi anlayabilmek için geometrik şekiller kullanarak mozaikler oluşturduk. Bu çalışmalar, yıllık proje çalışma planı çerçevesinde belirlenen saatlerde aşama aşama gerçekleştirildi ve eş zamanlı olarak projenin sunumu hazırlandı. Çalışmalarımızın sonucunda tahminlerimizde yanılmadığımızı gördük."

3 Ülkemizde birçok örneği bulunan, Antik Çağ'a ait mozaik eserlerde geometrik kodlamaların birçok mozaikte aynı olduğu tespit edildi. Kodlamaların mozaiklerde kullanılan geometrik şekillerin kenar sayıları dikkate alınarak oluşturuldu. Bu mozaiklerin orijinal kodlamalarını kendilerinin de yaptığını ve böylece mozaikleri daha iyi inceleme fırsatı bulduktan sonra okulda sergilediklerini ve projenin dikkat çekmesinden dolayı duydukları memnuniyeti dile getirdi.

4 Peki, projenin sonuçları mozaiklerin matematiği ile ilgili neler aktarıyor? Bununla ilgili olarak Turhan Bulut şu açıklamada bulunuyor: "Yakın çevremizde ve Anadolu'nun değişik bölgelerinde yürütölen kazı çalışmaları sonucu, gün ışığına çıkarılmış mozaiklerde kullanılan geometrik desenlerin rastgele bir düzenle kullanılmadığı sonucuna ulaştık. Samsun Arkeoloji Müzesi'nde sergilenen Amisos Mozaik'inin ve Balıkesir ilinin Edremit ilçesinde bulunan Antandros Mozaik'inin aynı kodlamayla (4,6,4,3) oluşturulması sayısız örneklerden biridir. Ayrıca her mozaikte, kullanılan geometrik şekillerin iç açılarının toplamı 360 derece olmaktadır. 4,6,4,3 kodlamasında kullanılan şekillerin (kare, düzgün altıgen, kare, eşkenar üçgen) iç açılarını toplarsak $90+120+90+60=360$ derece olduğu görülüyor. Bir başka örnek ise 8,8,4 kodlu mozaikte (proje resimlerinde yer almaktadır) sekizgen ve kare kullanılmış olmasıdır. İç açılarını toplarsak $135+135+90=360$ derece sonucuna ulaşılır. Bu örnekleri çoğaltmak mümkündür."

bron: www.aktuelarkeoloji.com.tr

Yerin Altında 8 Bin Asker

ŞİAN - UNESCO Kültür Mirasları listesinde bulunan Terra Kotta Askerleri, 1970'li yıllarda ilk kez bölgede süren kuraklık sırasında kuyu açmak üzere çalışan 4 işçi tarafından bulundu ve önceden hakkında kesin bilgi olmayan yer altı ordusunu ortaya çıkarmak için arkeolojik çalışmalar başlatıldı.

Askerler ve mezar bölgesinin keşfine müteakip başlatılan çalışmalar, bu askerlerin sıradan toprak asker ve heykeller olmadığını da ortaya çıkardı. Zira yaklaşık 8 bin kişilik olduğu tahmin edilen dev yer altı ordusu, dönemin silahları, topraktan atları ve diğer araç ve gereçleriyle birlikte gömülmüş. Terra Kotta'ların en büyük ve şaşırtıcı özelliği ise her birinin yüzünün farklı olarak yapılması. İmparatorun ordusunda bulunan binlerce askerin heykeli, kıyafetlerinden ten rengine kadar, yüzleri bire bir taklit edilerek yapılmış. Halen küçük bir bölümü gün yüzüne çıkarılan askerlerin tamamı, heykellerin kimyası halen çözülemediği için gün yüzüne çıkarılmıyor. Bunun başlıca nedeni ise heykellerin bir hafta içinde orijinal hallerini kaybederek toprak rengine dönüyor olmaları. Uzmanlar, bu dönüşümün nedenini belirlemeye çalışıyor.

Dev yer altı ordusundan bugüne kadar iki bin civarında askerin gün yüzüne çıkarıldığı, ancak boya ve renk hususunun hala gizemini koruması nedeniyle 6 bin civarındaki askerin yerleri tespit edildiği halde gün yüzüne çıkarılmadığı belirtiliyor.

Terra Kotta askerlerinin halen üç ayrı çukurda sergilendiği belirtilirken, çukurlardan en büyüğü ağırlıklı olarak piyade askerlerin heykellerinden oluşuyor. Bu gizemli ordu ayrıca sıradan bir şekilde dizilip, gömülmemiş. Farklı rütbelerde ve sınıflarda olan askerler dönemin en ileri savaş nizamına ve stratejisine uygun şekilde, savaş meydanında savaşa hazır konumda duruyor.

Ordu, okçu birlikleri ile öncü, orta ve arka birliklerin yanı sıra destek birimlerinden oluşuyor. Çukurların birinde de imparatorun merasim taburu kendi düzeni içinde bulunuyor. Askerlerin yanında döneme ait 10 bin civarında bronz silah da duruyor. Dev yer altı ordusu bir define olarak nitelendiriliyor çünkü içerisinden çıkan unsurlarla o dönemin teknoloji, sanat ve kültür dünyasına ışık tuttuğu belirtiliyor.

Terra Kotta Savaşçıları olarak da adlandırılan askerlerin ellerinde savaş öncesi hazır durumda tuttıkları silahlarla gömüldüğü, silahların gerçek ve

bronzdan olması nedeniyle günümüze kadar bozulmadan ulaşabildiği ifade ediliyor.

Toprak askerlerin yapılış tekniğinin de dönemin teknolojisinin ne kadar ileride olduğunu gösterdiğine dikkat çekiliyor. Her bir askerinin ve atının, kile şekil verilmek suretiyle yapıldığı, ardından heykellerde açılan bir delikle üç yüz ile dokuz yüz derece arasında fırımlandığı belirtiliyor. Uzmanlar, deliklerin yüksek sıcaklıklarda çömleklerin patlamaması için açıldığını ve daha sonra kapatıldığını kaydediyor.

Bölgede 600 civarında yer altı ordusunun bulunduğu benzer çukur olduğunu belirten uzmanlar, henüz bunlardan 25'inin açıldığını kaydediyor. Açılmayan birçok çukurun hala gizemini koruduğu ifade edilirken, bazı çukurların askerler dışında dev odalardan oluştuğu, bazılarının ise boş olduğu belirtiliyor. Uzmanlar, bazı çukurların boş olma nedeninin imparatorun ani bir hastalıktan ölümü nedeniyle projesini tamamlayamamasına yorumluyor. İmparatorun projesi tam olarak bilinmediği gibi, bazı gizemleri de Çin Şi Huang'ın ani ölümü nedeniyle bilinmiyor.

Bu dev mezarı ve yer altı ordusunu yaptıran imparator Çin'in o dönemde çalışan tüm işçileri ya yaktırarak ya da kendisiyle beraber gömülmek üzere öldürttüğü anlatılıyor. İmparator Çin'in bunu yapmasının en büyük nedeni olarak da mezarının ve içindeki sırların bilinmesini istememesi, aynı zamanda öldürülen işçilerin de mezarında kendisine eşlik etmesi arzusu olduğu ifade ediliyor. Dev mezar için Şian'a iki saat mesafedeki bu bölgenin seçilme nedeni olarak da imparatorun Li Şan adlı dağı Uzakdoğu Fıngşui felsefesine göre kendisine en uygun yer olarak gördüğü şeklinde açıklanıyor. İmparatorun mezarı yerin 36 metre altında bulunuyor ve bu ordunun öldükten sonra kendisini koruyacağına inandığı kaydediliyor.

Dünyanın ilgisini çeken bu gizemli yer altı ordusu günde ortalama 50 bin civarında yerli ve yabancı turisti ağırlarken, bölgeye yakın bir fabrikada da toprak askerlerin her ebatla bire bir kopyaları üretiliyor. Fabrikaya götürülen turistler, orijinaliyle aynı usulde yapılan askerlerin bibtolarından orijinal ebatlarında olanlarına kadar, işlemin bütün aşamalarını yerinde izleyebiliyor. Üretilen bu kopyalar fabrikada açılan reyonda ebatlarına göre farklı fiyatlarla satışa sunuluyor.

Değişik Bir Ülke

Türkiye'de yatırımcılar önlerini göremedikleri halde yatırım yapıyorlar. Ama nasıl? Paralarını hemen geri alabilecekleri yatırımı yapıyorlar. Artık etrafa baktıkça böyle düşünüyorum. Haberleri izlemesem bile haberler beni takip ediyor. Her dakika yeni bir gelişme oluyor. Türkiye hep en yanlış karar neyse başarıyla onu seçip, karar diye açıklıyor. Bakıyorum, bakıyorum, sonra da şöyle düşünüyorum: Ben her günü bir önceki güne benzeyen sıkıcı bir ülkede yaşamak istiyorum. Türkiye'nin gündemine bakınca "biri galiba bize ilenmiş" diye düşünüyorum. Çin lanetini hatırladınız mı? Çinliler öyle "Allah kahretsin" filan demiyorlar. "Umarım hep ilginç zamanlarda yaşarsın" diyorlar. Bir nevi "Umarım bir günün öteki gününe benzemez, hayatın asla sıkıcı olmaz" demek gibi bir şey. Sizce de biri bize ilenmiş gibi değil mi? Ben bu Çin lanetinin çok doğru bir noktaya parmak bastığını düşünüyorum. Bir günü bir gününe benzemeyen bir ülkeden ne boru hattı geçer, ne de değer zinciri. Bakın ülkelerin gündemlerine. Sıkıcı olan ülkelerde herkes kendi işini yapıyor. Bizim gibi ülkelerde herkes kendi işi dışında her konuda konuşuyor. Sıkıcı olan ülkeler iş yapıyor, buralarda ise yalnızca konuşuluyor. Bu konuyu müsaadenizle Avrupa Birliği'nin Eurobarometer anketlerine de atıf yaparak açmak isterim.

Ne demektir 'ilginç zamanlarda yaşamak'? İnsanın gününün gününe uymaması, referans noktalarının kaybolması, insanın bir nevi kendisini boşlukta hissetmesi, yarın ne olacağından emin olmaması demektir. İlgili ülkenin gündeminin öngörülemez olmasıdır. Avrupa Birliği'nin Eurobarometer anketinde tam da böyle bir soru var. Soru şöyle: "Hane halkının vaziyetini anlatmak için aşağıdaki ifadelerden hangisi daha uygundur? (a) İçinde bulunduğunuz durumda ileriye yönelik plan yapabilmemiz mümkün değildir. Günü gününe yaşıyorsunuz. (b) Önümüzdeki altı ayda ne yapacağınızı biliyorsunuz. (c) Geleceğe yönelik uzun bir perspektife sahipsiniz. Önümüzdeki 1-2 yılda ne yapacağınızı biliyorsunuz."

Bu soru ankete kriz sonrasında eklenmiş. Seri 2009 yılından başlıyor. Avrupa'nın normal ülkeleri Almanya, Hollanda ve Danimarka gibi yerlerde bu soruya cevap verirken (a) şıkkını tercih ederek, "plan yapmak ne mümkün, biz ilginç zamanlarda günü gününe yaşıyoruz" diyenler yüzde 20'lerde geziniyor. Güney Kıbrıs, Yunanistan gibi Avrupa krizini en derinden hisseden ülkelerde ise (c) şıkkını tercih ederek, "1-2 yıllık bir perspektifle geleceğe dair plan yapabiliyoruz, öyle günü gününe yaşamıyoruz" diyenler ise ancak yüzde 10'larda geziniyor. Normal ülkelerin vatandaşları daha çok (c) şıkkını tercih ederken, kriz içinde yaşayanlar daha çok (a) şıkkını tercih ediyorlar. Nedeni açık herhalde.

Kriz varsa önünüzü görmüyorsunuz, önünü görmeyen insanların ise ileriye yönelik yatırım filan yapmalarını beklememek gerekiyor.

Sonra dönüp Türkiye'ye bakıyoruz. Sizce Türkler ağırlıkla hangi şıkkı tercih ediyorlar? Türkiye'de kriz filan yok. Hatta onlar para bastıkça bize yaradı, cari işlemler açığını faraş (yelpaze) gibi açarak daha hızlı büyüyebildik. Ne vakit? 2010 ve 2011 öyleydi özellikle. Türkler hala ağırlıkla (a) şıkkını tercih diyorlar. Ne diyorlar? "Biz ileriye yönelik plan yapamıyoruz, günümüz günümüze uymuyor, öngöründe bulunamıyoruz." Peki, Türkiye böyle diyen insanların çoğunlukta olduğu bir ülkeyse, nasıl oluyor da, (a) şıkkını tercih edenlerin yüzde 70'lerle, yüzde 60'larda olduğu 2010 ve 2011 yıllarında Çin gibi büyüyebildi? Diyeceksiniz ki ya bu anket yanlış ya da memleketin yatırımcıları yanılıyor.

Ben ikisinin de doğru olduğu kanaatindeyim. Türkiye'de yatırımcılar önlerini göremedikleri halde yatırım yapıyorlar. Ama nasıl yatırım yapıyorlar? Paralarını hemen geri alabilecekleri inşaat sektörüne yatırım yapıyorlar. Yatırımın getirisini daha uzun dönemde alabilecekleri ancak memleketin ihracatına ve de ihraç mallarının kalitesinin yükselmesine katkıda bulunabilecek biyoteknoloji alanında yatırım yapmıyorlar. Türkiye'de ileri teknoloji ihracatın toplam ihracat içindeki payı son on yılda tam da bu nedenle artmıyor, azalıyor. Evet, evet azalıyor.

İleri teknoloji ihracatın toplam ihracat içindeki payı son on yılda neden azalıyor? 2009 yılından beri, Eurobarometer anketine cevap veren Türklerin "biz bu memlekette gününbirlik kararlarla vaziyeti idare ediyoruz" demelerine yol açan ortam, ileri teknoloji ihracata katkı sağlayacak yatırımları da engelliyor. Avrupa'nın normal ülkelerinde insanların çoğu o soruya cevap verirken, (c) şıkkını seçiyor. Türkiye'de ve Avrupa'nın kriz ülkelerinde ise (a) şıkkını seçiyor. Avrupa'nın normal ülkeleri gündemi hiç değişmeyen sıkıcı ülkeler. Akşam ajansı almanın bile bir anlamı yok. Dünyada ne olmuş, onu dinliyorlar. Ömrümün ilk elli yılı heyecanlı bir ortamda geçti. Ben artık sıkıcı bir ülkede yaşamak istiyorum.

Rengârenk Özgürlük: Mandela

'Özgürlüğün rengi' olarak anılan Mandela ile ilgili çekilen ondan fazla film var. Kimi cezaevi yıllarını anlatıyor, kimi başkanlık dönemini, eşiyle ilişkisini... Filmleri puzzle gibi bir araya getirince ortaya etkileyici bir lider portresi çıkıyor. Bir lideri sinemada anlatmak zordur. Çünkü hayatı

birbirinden değerli ayrıntılarla doludur. Senarist, birinin hatırı kalmasın, ikincisinin boynu bükülmesin derken filmi belgesele çevirebilir. Bunun için hayatının bir bölümüne odaklanıp hikâye anlatmak daha sağlıklı, etkileyicidir. Sinemacılara tatlı kâbuslar gördüren liderlerden biri de Nelson Mandela. Sıra dışı bir hikâyesi var: Kabile şefinin oğlu olarak dünyaya gelen Mandela, bütün yoksulluklara rağmen okuyup avukat oluyor. Sömürgecilik karşıtı hareketi benimseyip siyahlarla beyazların eşit vatandaşlık hakkına sahip olması için mücadele ediyor. Barışçıl yollarla başlattığı protestolar zamanla renk değiştirince devlete suikast düzenleyen örgüte üyelikten yakalanıp müebbet hapis cezasına çarptırılıyor. Dile kolay 27 yıl yatıyor cezaevinde. Küçük bir hücrede hayal kurarak, eşiyle altı ayda bir yazışarak, çocuklarının büyüdüğünü göremeyerek... Bu süre zarfında eşitlik isteyen halkın sesi çığlık oluyor, Mandela sembole dönüşüyor. Ülkedeki çatışmalar iktidarı sarsacak seviyeye ulaşınca devlet başkanının kararıyla (düzenlenen uluslararası kampanyaların payı da büyük) önce ev hapsine çıkarılıyor, ardından dışarıya. Özgür kalınca farklı bir sorumluluk üstleniyor. Eşitsizlik fay hattından dolayı, ikiye bölünüp iç savaşa sürüklenen ülkesini uçurumun kenarından alıyor. Eşitlik ve özgürlüğü getiren yasal düzenlemelere önyak oluyor, başkanlık koltuğuna oturuyor... Avukatlık yıllarından cezaevi yıllarına, barış elçiliğinden Nobel Barış Ödülü alışına kadar anlatacak onlarca hikâye var. Yönetmenler farklı yönleriyle bunları filme aldı. Bize düşen, puzzle'ları bir araya getirmek

Film 1: Mandela: Özgürlüğe Giden Uzun Yol (Yön: Justin Chadwick-2014)

Mandela'nın mini bir belgeseli gibi. Kısaca çocukluğunu anlatıyor, ardından avukatlık yıllarını, eşiyle olan ilişkisini, cezaevi yıllarını... Mandela, özgürlük mücadelesi verdiği arkadaşlarıyla sürekli beraber; dışarıda, içeride hep omuz omuza. Ayda yılda bir gardiyan gözetiminde camın arkasından eşini gören bir yüreğin, 21 yıl sonra aynı odada buluşunca nasıl titrediği görülüyor. Aynı yürek, demir parmaklıklar ardında oğlunun ölüm haberini alınca paslı bir mengineyle sıkıştırılıp kanatılıyor. Oğlunun cenazesine katılma talebi reddediliyor, o da acısını içine atıyor. Hayat mücadelesi kronolojik olarak gösterilen filmde, eşiyle

olan ilişkisine farklı parantezler açılıyor. Winnie ile tanıştığında başka biriyle evli. Hatta çocuğu var. Eşi yasak aşkını öğrenince boşanıyor, sonradan Winnie ile geleneksel bir düğünle evlenip dünya evine giriyor. İçeride yattığı 27 yıl boyunca Winnie büyük bir sabırla bekliyor sevdiğini.

Mandela'nın suçüstü yakalandığı örgütte aktif görev alıyor, 16 ay hücre cezasına çarptırılıyor. Pes etmiyor, hem çocuklarını büyütüyor, hem mücadelesini.

Cezaevinden çıkıp silahlı mücadeleye son verilmesi gerektiğini söyleyince Mandela ile araları bozuluyor, ayrılıyorlar. Justin Chadwick'in yönettiği filmin başrolünde İngiliz aktör İdlis Elba var.

Film 2: Özgürlüğün Rengi (Yön: Bille August-2007) cezaevinde neler yaşadığına dair bilgiler veriyor. Hikâye, Mandela'dan ziyade onu takip etmekle görevlendirilen gardiyan üzerinden ilerliyor. Hayatı boyunca siyahilere karşı ırkçı bir yaklaşım sergileyen, Mandela'yı tanıdıktan sonra hayata bakışı değişen bir adamın hikâyesi... Özgürlüğe Giden Uzun Yol'da gardiyanla, Mandela'yı aynı kadrajda kısa anlarda görüyoruz, ama ilişkileri pek anlamlandıramıyoruz. Özgürlüğün Rengi'nde görüyoruz ki Mandela'nın gardiyanla farklı bir diyalogu var. Gardiyan, Mandela'nın eşine gizli mektuplar taşıyor, nadir görüşme anlarında yasaklı konuşmalarına göz yumuyor. Mandela, gardiyana hayat dersi verirken üniversitede okuyan çocuğuna tavsiyelerde bulunup sınavları geçmesini sağlıyor. İlk filmde Mandela'nın eşiyle ilgili verilen ayrıntılar ile yol arkadaşları burada yok. Karşımızda isyan etmeyen bir mahkûm, oğlunun ölümünü metanetle karşılayan bir baba, diyaloga açık, samimi, donanımlı bir lider var. Gardiyan: Joseph Fiennes. Mandela: Dennis Haysbert.

Film 3: Yenilmez (Clint Eastwood-2009) filminde mercek altına alınan, Mandela'nın başkanlık dönemi. Mandela, ülkesinde birlik ve beraberliği sağlaması gerektiğinin farkındadır. Sporun birleştirici gücüne inandığı için ülkenin milli ragbi takımının kaptanı ile işbirliği yapar, vasat sonuçlar alan takımın dünya şampiyonluğuna yürüyüşünün yolunu açar. İşte bu süreci anlatan hikâyede Mandela'nın farklı yönleri ön plana çıkarılıyor. Mandela'nın, göreve geldiğinde yaptığı ilk iş, başkanlık binasında çalışan bütün herkesi toplayıp birlik beraberlik mesajı vermek oluyor. "Kimse renginden, ideolojisinden dolayı ötekileştirilmeyecek. Geçmiş, geçmişte kaldı. Biz artık geleceğe bakıyoruz." diyor. Farklı renk ve kimlikteki bireyleri bir arada tutmak için tutkal görevi görüyor adeta. Ailesini eşi ve çocuklarından ibaret görmüyor, "Ailem, 42 milyon Afrika halkı." diyor.

Anlatılanlara göre Mandela, işkolik biri. Maç izlerken, yorgunluktan fenalaşıp yatağa düştüğünde bile yapılması gerekenleri düşünüyor. Her durumda, ortamda aklında yapılacaklar var. Bir diğer özelliği kibarlığı. Herkesin halini hatırlıyor, misafirlerini kapıda karşılıyor, çayını bile kendisi dolduruyor. Kimseye saygıda kusur etmiyor. Bu filmde ise usta oyuncu Morgan Freeman, Mandela rolünde; milli takımın kaptanı Matt Damon.

Diyarbakır Surları

1 Diyarbakır'ın simgesi olan Diyarbakır surları ilk defa M.Ö. 3.000-4.000 yıllarında Hurriler tarafından bugünkü İçkale'nin olduğu yerde yapılmıştır. Bu surlardan günümüze yok denilecek kadar az kalıntı gelebilmiştir. Bugünkü surlar M.S. 346 yılında İmparator II. Constantinius tarafından yaptırılmıştır.

2 Diyarbakır surları, uzunluk bakımından Çin Seddi'nden, Antakya ve İstanbul surlarından sonra gelmektedir. Ancak bu surların hiç birisi Diyarbakır surları kadar üzerindeki yazıtları, burçları ile bezemeleri yönünden görkemli değildir. Günümüzde bir açık hava müzesi konumunda olan Diyarbakır sur ve kaleleri, Roma döneminden sonra bölgeye egemen olan Bizans, Abbasi, Mervan, Selçuklu, Artuklu, İnallı, Nisanlı, Eyyubi, Akkoyunlu ve Osmanlı dönemlerinde de önemini korumuş ve bunlara yeni eklemeler yapılarak onarılmıştır. Ancak yapılan bütün bu onarım ve korumaya karşın ana 24 özelliğini kaybetmemiştir. Bununla birlikte her dönem kendi özelliğini de buraya yansıtmıştır. Nitekim burçlar üzerinde değişik dillerde yazılmış kitabeler, güneş, yıldız, çift başlı kartal, aslan, kaplan, boğa, at ve akrep gibi kabartma motifler de bunu açıkça göstermektedir.

3 Diyarbakır sur ve kaleleri, Diyarbakır'ın yakınındaki Karacadağ'dan getirilen bazal bir tabaka üzerine yine bazalt taşlardan yapılmıştır. Bu surların uzunluğu yaklaşık 5.700 m. olup, yükseklikleri 8-12 m. arasında değişmekte, genişliği de 3-4 m.dir. Surlar üzerinde yuvarlak, dörtgen, beşgen, altıgen şekillerinde 82 burç yapılmıştır. Bu surların Dağ Kapısı (Harput Kapısı), Urfa Kapısı (Rum veya Halep Kapısı), Mardin Kapısı (Tell Kapısı) ve Yeni Kapı (Satt veya Dicle Kapısı) isimli dört ünlü kapısı bulunmaktadır. Bu kapılar daha çok Mezopotamya'nın en önemli ticaret merkezlerinden biri olan Diyarbakır'a giriş ve çıkışların 25 altında tutulmasında önemli rol oynamıştır. XIX. yüzyılın başlarına kadar sur kapıları güneşin doğuşu ile açılır, güneşin batışı ile kapanırmış. Kapılar kapanınca kimse ne içeri girebiliyor ne de dışarı çıkabiliyormuş.

4 İki silindirik burcun arasında bulunan Dağ Kapısı'nın (Harput Kapısı) üzerinde Roma İmparatoru Valentinianus'un Latince, Bizans İmparatoru II. Teodosius'un Grekçe kitabelerinin yanı sıra Abbasi ve Mervani dönemlerine ait onarım kitabeleri yer almaktadır. Bu kapı iki katlı olup, alt katta Mervani döneminde yapılan bir mescit bulunmaktadır. Günümüzde Devlet Güzel Sanatlar Galerisi olarak kullanılmaktadır. Mardin Kapısı (Tell Kapısı) Halife Murtezid Billah,

Diyarbakır'ı ele geçirdikten sonra burasının asilerin barınağı olarak kullanılmasını önlemek amacı ile surların güney tarafını yıktırmıştır. Bu bölümde bulunan kapı üzerindeki kitabeye göre surlar; 909-910 tarihlerinde Halife Muktedir Billah ve veziri Ali bin Muhammed'in yardımlarıyla, Cerceralı İshak oğlu Yahya'nın idaresinde Cemil oğlu Diyarbakırlı mühendis Ahmet tarafından onarılmıştır. Surların doğusundaki Yeni Kapı (Dicle Kapısı) 1240-1241 tarihlerinde Bizans döneminde yapılmış, basık kemerli tek girişli bir kapıdır.

5 Surların batısında bulunan Urfa Kapısı (Rum Kapısı) üç girişli olup, V. yüzyılda yapıldığı sanılmaktadır. Kapı üzerindeki bir kitabeden Artuklu döneminde Sultan Mehmet tarafından onarıldığı ve üzerinde insan ve hayvan figürlerinin bulunduğu demir kapı kanatlarının buraya eklendiği öğrenilmiştir. Bu kapı diğerlerinden daha farklı ve büyük olup, ortadaki kapı Osmanlı döneminde Saltanat veya Hümayun Kapısı olarak tanınmıştır. Osmanlı padişahlarının bu kapıdan sefere çıktıkları ve dönüşlerine kadar da kapının taşla örüldüğü söylenmektedir. Yedi Kardeş, Evli Beden, Nur, Keçi, Kral Kızı ve Akrep burçları en ünlü kale burçlarıdır. Bu burçların üzerinde çeşitli kabartmalar, hayvan figürleri ve kitabeler başta olmak üzere çeşitli bezemeler bulunmaktadır. Roma ve Bizans dönemine ait yazıt ve figürler daha çok Dağ Kapı'da, Abbasi dönemine ait yazıtlar Dağ Kapı ile Mardin Kapı'da bulunmaktadır. Abbasi dönemine ait kitabelerden birisinde Anadolu'nun bilinen ilk mühendislerinden söz edilmektedir: "Allah adıyla başlarım. Müslümanların emiri imam Cafer el-Muktedir Billah'ın emriyle Cerceralı İshak oğlu Yahya'nın yönetiminde ve mühendis Cemil oğlu Amidli Ahmed'in gözetiminde yapıldı."

6 Büyük Selçuklular Dönemi'nden günümüze gelebilen kitabeler daha çok Nur Burcu'nda görülmektedir. Artuklu Kitabeleri daha çok Yedi Kardeş, Evli Beden, Urfa Kapı ve İçkale'de görülmektedir. Bu kitabelerin birinde de şöyle denilmektedir: "Yapılmasını efendimiz, bilgin, adil ve mücahid kral, muzaffer ve güçlü insan, dinin ve dünyanın yardımcısı, İslam'ın ve Müslümanların sultanı Sultan Melik Salih emretmiştir." Diyarbakır Surları Eyyübiler döneminde büyük bir onarım görmüştür. Bugün "Hindibaba Kapısı" ile "Dağ Kapı" arasında kalan burç ve bedenlerde Eyyübi'lere ait 27 rastlanmaktadır. Bunlardan birisinde; "Eyyüpoğlu Ebubekir'in yükseklikler sahibi Sultan Melik Kamiloğlu, Müslümanların ve İslamın Padişahı, din ve dünyanın yıldızı Ebu'l-fet Eyüp Melik Salih Sultan Efendimiz aziz olsun." yazılıdır.

7 Sur duvarları arasında bulunan 82 burçtan çoğu yuvarlaktır. Bazıları da 6 veya 4 köşelidir. Şehrin Dicle Vadisi'ne bakan ve savunması daha kolay olan cephelerindeki burçlar daha çok 4 köşeli ve seyrekler. Dağ Kapı ile Urfa Kapısı arasında kalan ve saldırıya açık olan bölgedeki burçlar daha sık ve yuvarlaktır. Ayrıca bunlar takviye duvarları ile daha da 28 olup, Artuklu döneminde buraya eklenen burçlar büyüklük ve taş bezeme yönü ile de diğerlerinden ayrılmaktadır. Burçlar genellikle iki katlı, bazıları da üç veya dört katlıdır. Bunların alt katları depo ve ambar olarak, üst katları da savunma amaçlı kullanılmıştır.

8 Bir efsaneye göre ise, düşmanlar Diyarbakır'ı kuşatmış, günler süren çatışmalardan sonra yedi kardeşin savunduğu burç dışında tüm kent düşmüştür. Kenti kuşatan kral anlaşmak için kardeşlere bir elçi yollamıştır. Yedi kardeş elçiye teslim olma koşullarını şöyle iletmışlerdir; Burcu teslim almaya kral ve komutanlar gelecek ve teslim olduklarında yedi kardeşin canları bağışlanacaktır. Kral, kardeşlerin 29 kabul etmiş ve komutanlarıyla birlikte burca girmiştir. Ancak onlar içeri girer girmez yedi kardeş barut deposunu havaya uçurmuşlardır. Patlamayla birlikte kral, komutanları ve yedi kardeş ölmüş, şehir de kurtulmuştur.

9 Diyarbakır surları birçok kuşatmalarda ve istilalarda tarih boyunca önemli rol oynamıştır. 1930'lu yıllarda Diyarbakır'ın hava alabilmesi için bu surların yıkılması yönünde bir görüş ortaya atılmış ve şehir valisi bu surları birkaç yerden yıkmaya çalışmışsa da 1932 yılında buraya gelen Prof. Dr. Albert Gabriel ve şehir aydınlarının çabaları sonucunda bu yıkım engellenmiştir. XX. yüzyılın ikinci yarısından sonra Diyarbakır nüfusunun sur içerisinden dışarıya taşması ile Diyarbakır'ın tarihi ve mimari dokusu 30 bundan en çok da surlar ile sur içerisindeki evler ve sokaklar etkilenmiştir. Özellikle surların Mardin Kapısı ile Urfa Kapısı arasında kalan dış bölümleri, Mardin Kapısı ile İçkale arasındaki bölümler tahribata uğramış ve bu bölgeler gecekondularla yapılanması ile karşı karşıya kalmıştır. Günümüzde Diyarbakır Valiliği, Büyükşehir Belediyesi ve Çekül Vakfı'nın imzaladığı bir protokol ile 'koruma projesi' hazırlanmıştır.

bron: www.diyarbakir.adalet.gov.tr

Süt İçtim 'Midem' Yandı...

1 İnek, keçi ve koyun sütünden elde edilen pek çok ürün hayatımızın vazgeçilmezlerini oluşturuyor. Mesela ben bu topraklarda yaşayan bir insan olarak peynirsiz bir kahvaltı düşünemiyorum. Ama bundan 8000 yıl kadar önce yaşasaydınız büyük ihtimalle sadece peynir, kısmen yoğurt yiyebilecektiniz...

Laktoz intoleransı, sütte bulunan laktoz şekerini sindirememe durumudur. Bir hastalık olmaktan çok genetik bir çeşitliliğdir (siyah, beyaz ya da sarı ırktan olmak ya da mavi veya kahverengi gözlü olmak kadar olağan bir çeşitlilik). Üstelik Avrupa ve Mezopotamya toplumları dışındaki toplumlarda çok yaygındır. Hatta bazı 'kapalı' -yani uzun yüzyıllar boyunca genelde kendi içinde evlilik gerçekleştirmiş olan- kavimlerde hemen hemen herkeste vardır.

2 Laktoz şekeri bir disakkarit, yani çift şekerdir. Galaktoz ve glukozun birleşmesinden oluşur. Onu tekrar yapı taşlarına ayıran, yani sindiren enzime ise laktaz adı verilir. Dünya üzerinde hangi milletin mensubu olursa olsun -genetik bir bozukluğu olmadıkça- bebeklerin tamamında laktaz üretilir ve laktoz sindiriminde bir sorun yaşanmaz; zira bebekler anne sütünü bu sayede sindirebilirler. Binlerce yıl önce de bebekler laktoz sindiriminde bir sorun yaşamıyorlardı, ancak insanların süttan kesilme zamanları geldiğinde laktaz enzimi üretimi keskin bir biçimde düşüyordu. Avcı toplayıcı toplumlar, tarım ve hayvancılıkla yaşamını sürdüren toplumlara evrildiğinde sabana koşulan, etlerinden ve yünlerinden faydalanılan hayvanların sütleri herhalde sadece bebeklere içiriliyordu. Bir süre sonra insanlar süttan çeşitli türev besinler yapmayı öğrendiler. Yetişkin insanlar süt içemiyorlardı ama peynir, yoğurt, yağ gibi mandıra ürünlerini nispeten daha rahat bir şekilde yiyebiliyorlardı. Çünkü o günlerde yediklerinin kimyalarının farkında olmasalar da günlük süt %4,80 oranında laktoz şekeri içerirken, bir çedar peynirinde bu oran %0,07'ye, tereyağda ise %0,51'e düşüyor ve böylece onları süt kadar rahatsız etmiyordu.

3 Rahatsız etmek derken onu da açıklayalım: Laktoz intoleransı bulunan bireyler süt içtikleri zaman ne yaşıyordu? Şişkinlik, mide krampı, aşırı gaz çıkarma, ishal, kusma ve karın ağrısı. Üstelik tüm bu belirtiler laktoz tüketiminin miktarına göre artış gösterebiliyor ve şiddetli hale gelebiliyordu. Sindirilmeyen laktozun bu sıkıntıları yaratmasının sebebi, bir disakkarit olan laktoz molekülünün ince bağırsak duvarından geçememesi, bu yüzden emilememesi ve emilemeyen laktazın bağırsak floramızda yer alan bakterilerce bir ziyafete dönüştürülmesi. Bu bakteri sindirimi ve fermentasyonu sonunda açığa çıkan gazlar (oksijen, hidrojen ve metan) sindirim sisteminde sıkışır. Ayrıca sindirilmeyen şekerin varlığı ve artan gaz basıncı bağırsak içerisindeki osmotik basıncı ve bağırsak genişliğini arttırarak ishale sebep olur.

4 Bebeklerde laktozu sindiren laktaz enziminin salgılanmasını kontrol eden gen LCT genidir. LCT geninin aktifliğini ya da pasifliğini kontrol eden gen ise MCM6 genidir.

Muhtemelen bebeklik döneminden çıkmış bireylerin anne sütü taleplerini sürdürerek onların bebeklerle rekabetini engelleme yönünde faydalı bir adaptasyonsonucunda ortaya çıkmış bir özellik olarak MCM6 geni, süttten kesilme dönemi sonrasında LCT genini kapatır. Ancak... Binlerce yıl önce MCM6 geni bir mutasyona uğrayıp, LCT'yi kapatamaz hale gelmiş. Böylece bizler de keşkül, fırın sütlaç ya da puding tüketebilir bireylere dönüşmüşüz (iyi ki! Haa... Bir de güllaç. Çok severim.)

5 MCM6 genindeki mutasyon sayesinde yetişkinlikte laktaz üretme kabiliyetini yitirmemeye laktaz sürekliliği adı veriliyor. Laktaz sürekliliğini sağlayan mutasyonun yaygınlaşması ve günümüze kadar gelmesi mutasyon sahiplerine sağladığı çeşitli avantajlardan kaynaklanıyor. Bu faydalardan bir tanesi, özellikle Kuzey Avrupa gibi az ışık alan bölgelerde D vitamini de az olduğundan kemikler için kalsiyum tüketiminin hayati önem kazanması. Süt tüketebilen toplumlar D vitamini azlığından kaynaklanan raşitizm gibi hastalıkları bertaraf edebilmişler. Ayrıca kıtlık zamanlarında suyun yokluğuna süt iyi bir alternatiftir. Araştırmalar gösteriyor ki laktaz sürekliliğine yol açan mutasyon tek kaynaktan gelmiyor. En yaygın olanı Balkanlar ve Orta Avrupa'da gerçekleşmiş olduğu sanılan ve oradan doğuda Hindistan'a, güneyde Kuzey Avrupa'ya kadar yayılmış olanı iken, Arap devesinin evcilleştirilmesinden sonra ortaya çıkmış olan bir başka alel genleri de var (sonuçları yeni yayınlanan bir araştırma laktaz sürekliliğinin Avrupa'da değil Orta Doğu'da gelişip yayılmış olabileceğini gösteriyor). Birbirinden bağımsız olarak nispeten daha erken olmak üzere Afrika'da da gerçekleşmiş olduğu tespit edilen farklı alel genler bulunuyor. Bu da laktaz sürekliliğinin gerçekten de mühim bir mutasyon olduğunu ve içerisinde gerçekleştiği topluma sağladığı faydalardan ötürü kısa sürede kalıcı hale gelebildiğini gösteriyor.

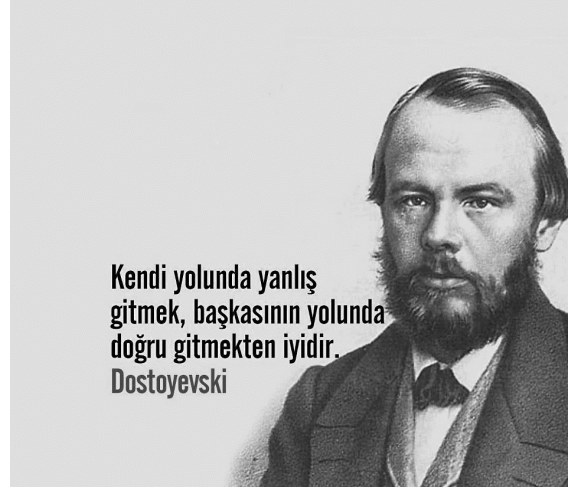
6 Sanmayın ki her toplum bu şansa sahip. Örneğin beyaz Amerikalılarda ve Kuzey Avrupalı yetişkinlerde laktoz intoleransına rastlanma oranı %6 ile %15 arasında değişiyor. Meksikalılarda %47, Güney Afrikalı siyahılarda %60. Çinli gibi uzak doğu toplumlarında %25. Güney Amerika yerlilerinde ise %90'ın üzerinde. Türkiye'de laktoz intoleransına rastlama sıklığının %20 olduğu düşünülüyor. Laktoz intoleransına rastlanma sıklığının en düşük olduğu toplumlar %1 ile İsveçliler ve Hollandalılar. Aslında sahip oldukları peynir çeşitlerine bakılırsa sanki laktoz intoleransından en çok onlar çekmiş gibi görünüyorlar, oysa öyle değil. Tarih, Çinlilerin süt tüketmediğini yazıyor. Asya steplerinde dolaşan göçebe kavimlerin de pek süt içtiği söylenemez. Ayrıca bu göçebe toplumlar peynir yapımı için yeterli bir süre boyunca aynı meskeni tutmuyorlar. Kalsiyum ihtiyaçlarını nasıl giderdiklerini düşünürken bir eski Türk içeceği olarak tanıtılan kefir geldi aklıma. Biraz araştırınca kefirin de laktozdan yoksun olduğunu öğrendim.

7 Laktaz intoleransının bir hastalık olarak adlandırılmıyor. Bunun sebebi, aslında bu durumun bir eksiklik olmasından değil, yetişkin olunmasına rağmen laktozu sindirebilmenin bir avantaj olmasından kaynaklanıyor. Adını koymasak da kimimizin süt içmekle, sütlü mamüllerle ilgili çeşitli sıkıntıları olabiliyor. Laktoz intoleransı da MCM6'nın değil. Çeşitli mukoza bozuklukları da laktoz intoleransına sebep olabiliyor. Çok nadir görülüyor olsa da kimi bebeklerde daha en başından LCT geninde arıza bulunabiliyor. Bu bebekler anne sütü de dahil hiçbir şekilde süt içemiyorlar. Geçmiş yıllarda önemli bir bebek ölümü sebebi olan bu durum soya katkılı sütlerle, hazır ve özel mamalarla veya başka tür besinlerle bertaraf ediliyor.

Dostoyevski

"Mutlu olduğum anlar oldu ama bu ilk başarımın verdiği sarhoşluk dakikalarında değil, romanımın karalamalarını hiç kimseye okutmadan önceki günlerdeydi. Coşkun umutlar, hayaller, çalışma tutkusuyla geçirdiğim uzun gecelerde mutluydum. Yakınlarım gibi benimsediğim, gerçekten ayırt edilemeyen, yarattığım kişilerle, hayallerimle bir arada geçirdiğim geceler. Kahramanlarımla güler, yine onlarla acı çekerdim. Zavallılar ağlarken benim de gözyaşı döktüğüm olurdu."

[Fyodor Mihailoviç Dostoyevski / Ezilmiş ve Aşağılanmışlar]

Fyodor Mihailoviç Dostoyevski'nin çapraşık şahsiyetini kaleme almanın verdiği çetin bir heyecanla, aylardır onunla ilgili nelerin mevzubahis olması gerektiğini düşünüyordum. Hislerin özünü tasvir etmenin boyutlarını aşarak ve buna bir de yaşamdan çok şey katarak okuyucularının bütününe "İşte beni tarif etmiş!" dedirten bir romancı için söylenilecek söz daimi olarak vardı esasında.

Dostoyevski'nin acıdan zevk aldığı, aslında onu bir romancı olarak göğe eriştirenin, rakipsiz yapanın romanlarındaki duygulanımın olduğu fikrinde direnmek yalnızca onu anlamaya yanaşmayan okurların işidir. Acı çekmekten zinhar çekinmeyen, bilakis mutluluk korkusuyla günlerini harcayan roman kahramanlarıyla insana ceza veren bir yöntem tutturmuştur. O, acıların umutları yok edemeyeceği tutkusuyla onlarca kişiliği kendinde içselleştirebilmiş bir romancıdır. Dostoyevski sadece üzüntü etrafında birleştiriyordu düş kırıklıklarını. Ama buna bir çaba sarf ettiğine inanmamak, bunu kendisine kabullendirebilmek için kahramanlarına ağır nöbetler geçirttiğini göz ardı etmek mümkün değildi. Kahramanların geçirdiği nöbetlerin midemde uyandırdığı o biçare ve şiddetli acıyı tarif edemem. İnsanoğlunun kişiliğini en gerçekçi yaklaşımla kalemine almış bir yazar olduğunu söylemek yanlış değildir.

Dostoyevski'nin kahramanlarının kendileriyle alıp veremedikleri bazı şeyler vardı. Onların ne istediğini bir türlü seçemediği zamanlarda oluyordu bu daha çok. Bir arayış içerisine girmeleri hep bir tercih yapmaya zorluyordu onları. Ve her seferinde de kendilerine daha fazla ıstırap verecek olanı seçiyorlardı. Çünkü insan istemediği zamanda istemediği seçeneklerle karşılaştığında hata yapmaya mahkûm kalıyordu. Sonrasında da bir keramet bekleme arayışına sokuyordu kahramanlarını.

Her ne kadar dibe vurmaya çalışmış olsa da hayatın içindedir Dostoyevski'nin kahramanları.

Sükût her zaman kâr getirmiyordu Dostoyevski'nin romanlarında. İkinci adam olma arzusunun okuyucunun inisiyatifine kalmış bir yanı vardı. Çok kötümserdi Dostoyevski'nin kahramanları. Çünkü iyimser olmalarına gerekçeleri yoktu. Dostoyevski'de yaşadıklarını anlatma isteğinin yanı sıra yaşadıklarını yazarak yaşatabilme kuvvetinden gelen bir yazın yeteneği vardı. Bu yüzden kalemi eline her alışında insan ruhuyla yüzleşmiş ve ondan intikam almıştır.

Ruhbilimciliğin esaslarını evrensel boyutta insanlığa kazandırabilmiş biri olan Dostoyevski, bununla birlikte Rusya toplumunun kültürel kalıntılarının, aile bağlarının, Rus insanının fikri davranışlarının, geleneklerinin tohumlarını romanlarına taşımış bir yazardır. Bu sebepten Dostoyevski'yi okuyan bir insan bir şeyler öğrenmek değil de, bir şeyler anlamak eğiliminde olduğu için onun yazınının güçlü etkisinde bulur kendini. Öyle ki Dostoyevski romanlarında her insanın tava düşürüldüğü, dize getirildiği bir yol vardır.

Gogol, "Puşkin, olağanüstü bir olaydır." der. Rus romancıların birbirlerine olan tesirlerini kavramak pek de güç bir durum değildir. Gogol'un bulunduğu dönemin siyasi ve toplumsal sorunlarını "Palto" hikayesinde cesurca tenkit etmesine de Dostoyevski öyküye "Hepimiz Gogol'un 'Palto'sundan çıktık." övgüsünü yakışır bulmuştur. O, okurlarını sadece açık yürekliliğiyle serüvenlerine bağlamayı başarmış bir yazardır. Bunun örneklerinden birisi de 'Beyaz Geceler' romanıyla Petersburg'un karlı gecelerinde kişinin ruhsal kimsesizliğini coşku ve sembole aşırı yer vererek tasvir etmesi olmuştur.

Dostoyevski kahramanlarına insan yaşamında yeni olanaklar keşfetmenin kimi zaman yalnızca 'tesadüf'le olabileceğini benimsetmeye çalışsa da, yaşamda her şeyin derin anlamlar üzerine kurulu olduğu düşüncesine inancını da ne ilk romanı 'İnsancıklar'da ne de son romanı 'Karamazov Kardeşler'inde yazmadan geçebilmiştir. O kendi içinde çelişkileriyle boğuşan bir adamdı. Onun romanlarında bir sayfanın satır başında savunulmuş bir ideolojinin sayfa sonuna gelindiğinde tam da tezadına ilgi odağı uyandırmaya kalkışmasına seyirci kalması kimi zaman okurlarını yormuştur. Dostoyevski onlarca kişiydi. Tek adam olmak ona göre zevkli bir yeğleme değildi. İşte yazılarının soluğunu dünya çapında duyurabilmesinin getirdiği başarı de onu okuyabilecek her insana dair bir şeylere erişebilmiş olmasıydı. Ona göre insan ruhunun içyüzü farklıydı. Bu, 'Ezilenler'inde ruhsal durumu vermek dışında yaptığı doğa tasvirleri gibi değildi. Onun, zamirini dışa vuruş biçimi 'yazın'dan geçiyordu.

Hadiselerin seyriinin hangi yönde vuku bulacağına erişememiş kahramanlarıyla, Dostoyevski'nin roman sanatının eşsiz bir şey olduğunu, var olduğu bilinmeyen bir şeylerin tasvirleriyle ispat etmeye kalkışmasıyla onu her romanında anlamış bulunuyoruz. O, edebiyata yeni bir soluk getirmiş değil, edebiyatla soluk alan bir yazardı. Acaba Dostoyevski daha uzun yıllar yaşasaydı, özellikle 'kritiğin' daha yansız olduğu dönemlerde de bulunsaydı, yazmak isteyecekleri neler olurdu? Ekim Devrimi hakkında ve Rusya'nın hatırında neler konuştururdu kalemine. Romanlarında kişiliğine bulaştırmadığı kahramanı kalmayan 'soyluluk' egosunun yerini kültürel soykırımların aldığı görseydi ne kadar açık yürekli davranırdı. Lakin, bu soruların yanıtlarını anlama merakından evvel Dostoyevski romanlarında keşfedilmesi gereken sonsuz edebi mevzuatlar yer alır.

Dostoyevski'nin özelliği, insan ruhuna yerleşmiş izlenimleri estetik yönden değerlendirmesidir. Övgüden daha çok kendisine eleştiri yakışacak usta bir yazardır. Çünkü o, kendi fikri anlayışları sorgulanamayacak biçimde yazmış bir yazar değildir. Dostoyevski romanları mahşere kadar hiçbir biçimde dejenere olmayacaktır. İnsan ruhu boş bir maneviyata sahip olmadığı sürece, onun her okuru kendisini roman kahramanlarının benliğiyle özdeşleştirmeye devam edecektir. O, insan özünün tasvircisi, bazen ruh terbiyecisi, en çok da benliğinin devinimini yaşayan bir 'ruh filozofu'dur.

Eğer hayata edebiyat dünyasından birilerini döndürmek gibi bir tercihim olsaydı, bunu bir sefer de Dostoyevski'den yana kullanırdım.

bron: <http://blog.radikal.com.tr>

büyük doğruya ulaşılar. Hatta bununla Nobel ödülü bile aldılar. Plüton gezegeninin keşfi de yine bir hata sonucu olmuştur. Ayrıca uzay çalışmaları sonucu yapılan bazı hatalarla büyük buluşlar ortaya çıkıyor.

5 Bugün dünya şirketleri, hata yapanları cezalandırmıyor. Tam tersine, hata yapmayanları bünyelerinde barındırmıyor. Hata yapmamanın iki nedeni olabilir: Birincisi, iş yapmayanlar hiç hata yapmaz. İkincisi, risk almaktan çekinenler hata yapmaz. Hata yapma pahasına risk alma kültürü, bugünün iş dünyasında hızla yaygınlaşıyor. Hatalar böyle... Kabul edildikleri takdirde sürprizlerle ve deneyimlerle dolular. Peki ya yanlış yapmak? O başka. Hata masumdur. İyi ve faydalı olsun diye çalışılırken yapılır. Hatada kasıt yoktur. Yanlışta ise kasıt vardır. Bile bile ve art niyetle yapılır; içinde hile, düzenbazlık vardır. İşte bu, hatayla – yanlış ayıran en önemli özelliktir. Hata iyi huyludur, yanlış ise kötü.

6 Hatalar affedilir, yanlışlar ise cezalandırılır. İşte bu yüzden, iş hayatındaki hatalara tolerans gösterilirken yanlışlara tepki, çok sert olmaktadır. İş hayatında işte yapılan yanlışların yanı sıra insana, çalışana yapılan yanlışlar en tehlikeli olanlardır. Bunlar hiç unutulmaz ve bu yanlışları yapanlara hiç unutamayacakları şekilde geri dönerler. Siz siz olun, hata yapmaktan korkmayın. Ama yanlış yapmaktan uzak durun. Zira yanlışın zararı, hiç tahmin edemeyeceğiniz kadar büyük ve ölümcül olabilir.

bron: <http://gazimaras.com>

Lees bij de volgende teksten steeds eerst de vraag voordat je de tekst zelf raadpleegt.

Tekst 9

Aşk Üstüne

Bir aşk için yapabileceğin her şeyi yaptığına inanıyorsan ve buna rağmen hala yalnızsan, için rahat olsun. Giden zaten gitmeyi kafasına koymuştur ve yaptıkların onun dudağında hafif bir gülümseme yaratmaktan başka hiçbir işe yaramayacaktır. Sen kendini paralarırken o her zaman bahaneler bulmaya hazırdır. Hani ağzınla kuş tutsan "Bu kuşun kanadı neden beyaz değil?" diye bir soruyla bile karşılaşabilirsin. İki ucu keskin bıçaktır bu işin. Yaptıklarınla değil yapmadıklarınla yargılanırsın her zaman. Bu mahkemede hafifletici sebepler yoktur. İyi halin cezanda indirim sağlamaz.

Sen, "Ama senin için şunu yaptım" derken o, "şunu yapmadın" diye cevap verecektir. Ve ne söylesen karşılığında mutlaka başka bir iddiayla karşılaşacaksındır. Üzülme, sen aşkı yaşanması gerektiği gibi yaşadın. Özledin, ağladın, güldün, şarkılar söyledin, düşündün, şiirler yazdın. "Peki, o ne yaptı" deme. Herkes kendinden sorumludur aşkta. Sen aşkını doya doya yaşarken o kendine engeller koyuyorsa bu onun sorunu. Bir insan eksik yaşıyorsa ve bu eksikliği bildiği halde tamamlamak için uğraşmıyorsa sen ne yapabilirsin ki onun için? Hayatı ıskalama lüksün yok senin. Onun varsa, bırak o lüksü sonuna kadar yaşasın.

Her zamanki gibi yaşayacaksın sen. "Acılara tutunarak" yaşamayı öğreneli çok oldu. Hem ne olmuş yani, yalnızlık o kadar da kötü bir şey değil. Sen mutluluğu hiçbir zaman bir tek kişiye bağlamadın ki.... Epeydir eline almadığın kitaplar seni bekliyor. Kitap okurken de mutlu oluyorsun unuttun mu? Kentin hiç görmediğin sokaklarında gezip yeni yaşamlara tanık olmak da keyif verecek sana.

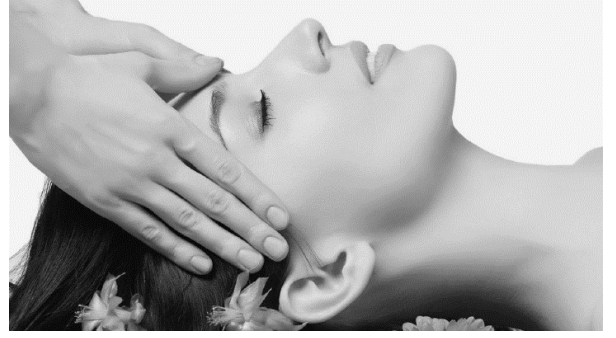
Sen yüreğinin sesini dinleyenlerdensin ve biliyorsun asıl olan yürektir. Yürek sesi nedir bilmeyenler, ya da bilip de duymayanlar acıtsa da içini unutma; yaşadığın sürece o yürek var olacak seninle birlikte. Sen yeter ki koru yüreğini ve yüreğinde taşıdığın sevda duygusunu. Elbet bitecek güneşe hasret günler. Ve o zaman kutuplarda yetişen cılız ve minik bitkiler değil, güneşin çiçekleri dolduracak yüreğini.

Hayatı ıskalamaya lüksün yok senin.....

Masörlük Ve Görme Engelliler

Görme engellilerin eğitilmesi ve işyerlerine yerleştirilmesi için yıllardır hizmet veren Altı Nokta Körler Vakfı'nda 14 yıldır görme engellilere masörlük eğitimi veriliyor. Vakıf bünyesinde kurulan Zeki Akkök Masaj Eğitim ve Uygulama Ünitesi hakkında bilgi almak için vakıf başkanı Oya

Sebük'ü aradık. Masajın görme engellilerin yapabilecekleri en iyi meslek olmasının nedenini, kimlerin katılabileceğini, nasıl bir eğitim verildiğini ve görme engelliler tarafından yapılan masajın neden tercih edildiğini konuştuk. Sebük, bir görme engellinin eğitimini aldığı her işi çok iyi yapabileceğini söyledi.

Masaj Eğitim Programı'nda teorik ve uygulamalı metotlar kullanılıyor. Öncelikle insan anatomisi tanıtılıp çeşitli maketler üzerinde dokunsal uygulamalı çalışmalarla kemiklerin yapısı, eklemler, kas ve sinirler, iç organların yapısı ve işleyişleri öğretiliyor. Ardından uygulamalı eğitime geçilerek masaj teknikleri öğretiliyor. Mesleki etik ve ilk yardım da dersler arasında yer alıyor. Tercih edilmemizdeki en büyük etken; son derece eğitilmiş görme engelli masör ve masözlerimizin olması. Aynı zamanda piyasada uygulanan fiyatların altında bir fiyat politikası uygulamamız da tercih sebeplerinden biri. Tabii masajın yaygınlaşması, bazı rahatsızlıklarda destekleyici tedavi olarak kabul görmeye başlaması da bir başka etken. Görme engelli kişilerin masaj yapması özellikle tercih sebebi mi diye sorulduğunda toplumsal bilinç ve engelliye nasıl baktığınız önemli. Ne yazık ki henüz engelli bir bireyin aynı zamanda üretken bir birey olabileceği noktasında toplumun her kesimiyle aynı görüşte değiliz. Masajı uygulayan kişinin görme engelli olmasının rahatlatıcı bir etken olduğunu söyleyen kişiler mevcut. Ancak tersine, uygulamayı yapacak kişinin görme engelli olmasından rahatsız olup vazgeçen kişiler de var. Pek çok işveren işyerinin fiziksel koşullarının görme engelli çalıştırmak için uygun olmadığı veya görme engellinin işyerinde çalışması durumunda yanına bir rehber vermesi gerektiği gibi düşüncelere sahip. Bazı iş kollarında görme engellinin çalışması için işyerinde bazı düzenlemeler yapmak gerekebilir ancak masaj bu iş kollarından değil. Eğer insanların sağlıklı olarak çalışabilecekleri bir işyerine sahipseniz görme engelli bir masör de masöz de orada çalışabilir demektir. Turizm sektöründe çalışan arkadaşımız yok denecek kadar az.

Masörlük görmeyi gerektirmediği için görme engellilerin yapabileceği en iyi iştir diyor. Gerçekten de çok başarılı oldukları bir meslek. Ancak her görme engelli iyi masaj yapar genellemesi yapmamak lazım. Kişisel

zellikler, eğitim, beklentiler gibi pek çok etken görme engelli bireyin başarılı olacağı alanları belirliyor. Görme engelli olmak diğer duyuların daha iyi kullanılmasını sağlıyor. İyi bir eğitimle bu iki özellik görme engellilerin başarılı masr ya da masöz olmalarını sağlıyor. İyi bir masr-maszle iyi bir görme engelli masr-masöz arasında bir fark yok. Birkaç yıl önce 'Rodin Sergisi' açılmıştı. Sergide görme engellilere özel bir uygulama yapılmış ve 10 kadar esere dokunmalarına izin verilmişti. Sergide sanatçının gerçek insan boyutunda yaptığı heykelin gerçek bir insandan kalıp alarak yapılıp yapılmadığı üzerine sanatsal bir tartışma vardı. Sonrasında sırt anatomisindeki bir bozukluk nedeniyle sanatçının bu eseri bir kalıptan oluşturmadığına karar verilmişti. Sanatsal bir tartışma ilgisiz görünüyor olabilir ama bu tartışmadan habersiz masaj kursiyerlerimiz elleriyle bu heykeli inceledikten sonra bu anatomik bozukluğu saptayıp söylemişti.

bron: www.yasadikca.com

Çağımızın Yeni Sorunu

Cep telefonu bağımlılığının davranış göstergelerini içinde yaşadığımız süreçte hemen her alanda görmek mümkündür. Gelin sizlerle kısa bir analiz yapalım:

Uzun süreli mi konuşuyorsunuz?
Parmaklarla tuşlarda, dakikalarca mesajlar mı yazıyorsunuz?
Gözleriniz sürekli ekrana mı odaklanıyor?
Cihazı işlevinden daha fazla şekilde mi kullanıyorsunuz?
Sosyal hayatınızda cihaz ve cihazın işlevleri önemli yer mi tutuyor?
Bunlar hayatınızın odağında mı?

Mobil cihazlarıyla duygusal bağları her geçen gün daha da güçlenen kullanıcılar, artık tatilde de cihazlarından ayrılamıyor. Yaz tatillerinin yoğunlaştığı şu günlerde, tatilcilerin Ultrabook, dizüstü bilgisayar ve tablet gibi mobil cihazlarına karşı her geçen gün güçlenen aşkı gözler önünde. Global İş Dünyası Eğilimleri Araştırması dünyadaki çalışanların yarısının tatilde de işle ilişkilerini koparmadıklarını, gelişmeleri sıcakta sıcakta mobil cihazlarından takip ettiğini göstermektedir. Yurt dışında yapılan çeşitli araştırmaların bir tanesinde çalışanlara tatildayken işlerinden ne kadar uzak kalabildikleri soruldu. Dünyada çalışanların yüzde 47'sinin tatile çıktıklarında işte neler olup bittiğinden cep telefonları ve tablet bilgisayarları aracılığıyla haberdar olduğu görülmektedir.

Araştırmada, çalışanların neredeyse yüzde 30'u işverenlerinin tatil sürecinde kendilerine erişim beklentisi olduğunu, gönüllü olarak mobil cihazlarından gelişmeleri takip ettiğini belirtti. Özellikle 24 yaş ve altı genç çalışanların yüzde 37'si 7/24 işverenlerinin kendilerine erişim hissi ile tatilde işle ilgili gelişmeleri takip ettiğini belirtirken aynı yaş aralığındaki çalışanların yüzde 55'inin gün içerisinde cep telefonlarından ya da tablet bilgisayarlarından tüm bilgilendirmeleri takip ettiği ortaya çıktı. Türkiye'nin dahil olduğu araştırmada orta yaş aralığında olan çalışanların yüzde 71'i tatilleri sırasında kolayca işle ilişkilerini kestiklerini belirtirken, üzerlerinde erişim baskısı hissetmediklerini söyledi. Bunun sebebi ise sosyalliğe verilen anlamın yaşın ilerlemesine göre zamanla değiştiğidir. Değişen dünyada insan düşünce, duygu, davranış ve algısı da değişmektedir.

İşverenden çalışana, mobilite kişilerin çalışma şekline ve şirket içi iletişime önemli değişimler getirmektedir. "Yapılan araştırmalar mobil internet ve akıllı cihaz kullanımının bir önceki yıla göre neredeyse yüzde 40 arttığına işaret ediyor. Günlük hayat ve iş hayatını iç içe geçiren, birleştiren mobilite kavramı özellikle genç çalışanların vazgeçilmezi.

Zaman ve mekandan bağımsız olarak şirketteki gelişmeleri tatildayken bile akıllı cihazları üzerinden takip eden yeni jenerasyon bunu bir iş yükü olarak değil, bir rutin olarak değerlendiriyor." Dolayısıyla şirketteki bu yoğun iletişim süreci şirketin gelişimine önemli katkı sağlıyor. Bu bağımlılık süreci aynı zamanda kişinin biyo-psiko-sosyal yapısını bozabilecek nitelikte olabiliyor. Bu noktada belli çözüm yolları aramak süreci her iki taraf adına daha yararlı hale getirebiliyor.

Çözüm Yolları:

- 1** Sabah uyandığınızda kendinizi hazır hissedene kadar telefonunuzu kontrol etmeyin.
- 2** Aklınızda yapmayı planladığınız bir şey yokken cep telefonunuzu kurcalamayın.
- 3** Yüz yüze görüşmelerde cep telefonunuzu kapatın.
- 4** Yatağa gitmeden en geç 30 dakika önce telefonunuzu kontrol edin. Eğer cevapsız aramalar veya mesajlar varsa yarını bekleyebilir.
- 5** Yemek yerken, rahatlamaya çalışırken, film seyrederken veya arkadaşlarınızla dışarıda güzel bir günün keyfini çıkarırken cep telefonunuzu kullanmayın.
- 6** Sosyal hayatın gereklerini düşünün ve kendinizi bağımlı hale getirmeyin.

bron: www.yasadikca.com